

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра Інноваційної діяльності в АПК

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Директор ННІ ПО

_____ (М.М. Кулаєць)

“ ____ ” _____ 2015 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри Інноваційної

діяльності в АПК

Протокол № 10 від “17” червня 2015 р.

Завідувач кафедри

_____ (Витвицька О.Д.)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Трансфер технологій

напрямок підготовки 1801 «Специфічні категорії»

спеціальність 8.18010012 «Управління інноваційною діяльністю» денної форми
навчання

спеціалізація

Факультет (ННІ) Навчально-науковий інститут післядипломної освіти

Розробники: к.е.н., доцент Скрипниченко В.А.

Київ – 2015 р.

Вступ

Поняття «інновації» та «інноваційної технології» вже міцно увійшли в практику вітчизняних підприємств та багато у чому визначають їх успішність на ринку. Проте в епоху інформації, коли відомості про ті чи інші новинки облітають світ у лічені дні чи тижні, все більшої уваги заслуговує процес трансферу технологій.

За допомогою трансферу технологій можна відносно швидко запустити новину у виробництво, не витрачаючи при цьому дорогоцінного часу на виконання власних науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт. І навпаки, маючи значний науковий заділ, можна реалізувати його у вигляді дослідних зразків продукції чи навіть серійного виробництва за рахунок добре налагодженої взаємодії між різного роду підприємствами завдяки трансферу технологій. У цьому контексті можна сміливо заявляти про трансфер технологій як про потужну рушійну силу для швидкого розвитку економіки, що спирається на наукомістке та інноваційне виробництво.

Метою викладання дисципліни «Трансфер технологій» є отримання навичок у галузі міжнародної передачі технологій та економічного обґрунтування цих процесів.

Предметом дисципліни є науково-технологічна діяльність фірм та організацій України.

Основними завданнями дисципліни «Трансфер технологій» є:

- вивчення понятійного апарату дисципліни;
- вивчення сутності трансферу технологій та особливостей його застосування;
- вивчення основних правових та економічних питань із забезпечення процесів створення нових технологічних процесів;
- набуття практичних навичок щодо оцінки економічної складової комерціалізації інновацій.

1. Опис навчальної дисципліни «Трансфер технологій»

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітньо-кваліфікаційний рівень	Магістр	
Напрямок підготовки	1801 «Специфічні категорії»	
Спеціальність	8.18010012 «Управління інноваційною діяльністю»	
Спеціалізація		
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов’язкова	
Загальна кількість годин	144	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)		
Форма контролю	залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	2014	
Семестр		
Лекційні заняття	18 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	18 год.	год.
Лабораторні заняття	год.	год.
Самостійна робота	108 год.	год.
Індивідуальні завдання	год.	год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4 год.	

2. Мета і завдання дисципліни, її місце в навчальному процесі.

Мета: формування у студентів сучасного економічного мислення та системи знань у галузі управління та комерціалізації інноваційної діяльності на мікро- та макрорівні, засвоєння основних теоретичних положень та опанування необхідними практичними навичками, що мають забезпечувати її ефективність.

Завдання: визначення глобальних проблем людства і моделей економік; визначення поняття, видів і періодів трансформацій; визначення економічної сутності і класифікація інновацій; характеристика стадій інноваційного процесу; визначення інноваційного продукту, інноваційної діяльності, інноваційного підприємства та інноваційного потенціалу; визначення закономірностей науково-технічного прогресу; характеристика тріади технологічного прогресу: винаходів, інновацій, інвестицій; визначення технологічних укладів; характеристика життєвого циклу, структури і ритму зміни технологічних укладів; аналіз структури п'ятого і шостого технологічних укладів; характеристика конвергенції MBIC-технологій як ключового фактору шостого укладу; визначення технологічної революції та її особливості у першій половині ХХІ століття; проблеми визначення високих технологій; класифікація видів економічної діяльності галузей і номенклатури продукції промисловості України відповідно до технологічних укладів; визначення понять «дослідження і розвиток» і «трансфер технологій»; характеристика механізмів, основних форм, особливостей для високотехнологічних підприємств і стратегії ефективного трансферу технологій; визначення сутності, фаз, складових, технічних аспектів і маркетингу в комерціалізації технологій; характеристика форм захисту інтелектуальної власності, ресурсів і інфраструктури, необхідних для комерціалізації технологій; визначення поняття інноваційної інфраструктури, національної інноваційної системи та їх особливостей в Україні; визначення поняття і видів інвестиційних проектів; характеристика методичних підходів до обґрунтування економічної ефективності інвестиційних проектів; визначення поняття і структури бізнес-планів; визначення прибутку від використання об'єктів інтелектуальної власності та від використання винаходів і покращуючих інновацій в Україні; вартісна оцінка

інтелектуальної власності у сфері матеріального виробництва; підхід до вартісної оцінки гудвіла в Україні.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати: глобальні проблеми людства і моделі економік; поняття, види і періоди трансформацій; економічну сутність і класифікацію інновацій; характеристики стадій інноваційного процесу; визначення інноваційного продукту, інноваційної діяльності, інноваційного підприємства та інноваційного потенціалу; закономірності науково-технічного прогресу; характеристики тріади технологічного прогресу: винаходів, інновацій, інвестицій; визначення технологічних укладів; характеристики життєвого циклу, структури і ритму зміни технологічних укладів; структури п'ятого і шостого технологічних укладів; характеристики конвергенції ШС-технологій як ключового фактору шостого укладу; визначення технологічної революції та її особливості у першій половині ХХІ століття; проблеми визначення високих технологій; класифікацію видів економічної діяльності галузей і номенклатури продукції промисловості України відповідно до технологічних укладів; визначення понять «дослідження і розвиток» і «трансфер технологій»; механізми, основні форми, особливості для високотехнологічних підприємств і стратегії ефективного трансферу технологій; сутність, фази, складові, технічні аспекти і маркетинг в комерціалізації технологій; форми захисту інтелектуальної власності, ресурсів і інфраструктури, необхідних для комерціалізації технологій; визначення поняття інноваційної інфраструктури, національної інноваційної системи та їх особливості в Україні; поняття і види інвестиційних проектів; характеристику методичних підходів до обґрунтування економічної ефективності інвестиційних проектів; поняття і структуру бізнес-плану; визначення прибутку від використання об'єктів інтелектуальної власності та від використання винаходів і покращуючих інновацій в Україні; вартісну оцінку інтелектуальної власності у сфері матеріального виробництва; підхід до вартісної оцінки гудвіла в Україні;

вміти: провести класифікацію видів економічної діяльності галузей і номенклатури продукції промисловості України відповідно до технологічних

укладів; визначити механізми, основні форми, особливості для високотехнологічних підприємств і стратегії ефективного трансферу технологій; підготувати обґрунтування економічної ефективності інвестиційних проектів; скласти бізнес-план; визначити прибуток від використання об'єктів інтелектуальної власності та від використання винаходів і покращуючих інновацій в Україні; провести вартісну оцінку інтелектуальної власності у сфері матеріального виробництва; підготувати вартісну оцінку гудвіла в Україні.

**3. Програма та структура навчальної дисципліни для:
– повного терміну денної форми навчання**

Назви модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
<i>I</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>13</i>
Модуль №1 Теоретичні та організаційні механізми трансферу технологій												
Тема 1. Трансфер технологій: основні	16	2	2			12						
Тема 2. Організаційно-економічні і технічні аспекти трансферу і комерціалізації технологій	16	2	2			12						
Тема 3. Специфічні форми технологічного обміну	16	2	2			12						
Тема 4. Тактика і стратегія трансферу технологій	16	2	2			12						
Разом за модулем 1	64	8	8			48						
Модуль №2 Механізми комерціалізації та трансферу технологій												
Тема 5. Основи комерціалізації трансферу технологій	16	2	2			12						
Тема 6. Методи та моделі комерціалізації трансферу технологій	16	2	2			12						
Тема 7. Маркетинговий аналіз та дослідження в трансфері технологій	16	2	2			12						
Тема 8. Міжнародна передача технологій	16	2	2			12						
Тема 9. Україна у процесах комерціалізації передачі технологій	16	2	2			12						
Разом за модулем 2	80	10	10			60						
Усього годин	144	18	18			108						

4. Теми семінарських занять

№№ теми	Назва теми	Кількість годин
1	Трансфер технологій: основні	2
2	Специфічні форми технологічного обміну	2
3	Основи комерціалізації трансферу технологій	2
4	Маркетинговий аналіз та дослідження в трансфері технологій	2
5	Україна у процесах комерціалізації передачі технологій	2

5. Теми практичних занять

№№ теми	Назва теми	Кількість годин
1	Організаційно-економічні і технічні аспекти трансферу і комерціалізації технологій	2
2	Тактика і стратегія трансферу технологій	2
3	Методи та моделі комерціалізації трансферу технологій	2
4	Міжнародна передача технологій	2

6. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

Контрольні питання

1. Зміст понять “трансфер технологій” та “комерціалізація технологій” та відмінності між ними.
2. Історичні аспекти розвитку трансферу технологій.
3. Основні завдання розвитку трансферу технологій на сучасному етапі.
4. Суб'єкти трансферу технологій.
5. Інформаційне забезпечення трансферу технологій.
6. Форми державного регулювання діяльності у сфері трансферу технологій.
7. Зміст та порядок укладання договорів про трансфер технологій.
8. Фінансово-економічне забезпечення діяльності у сфері трансферу технологій.
9. Державна акредитація посередницької діяльності у сфері трансферу технологій.
10. Розрахунок винагороди авторам технологій і особам, які здійснюють їх трансфер.
11. Державна реєстрація договорів про трансфер технологій та ведення державного реєстру договорів.
12. Технологічний аудит.
13. Види і функції інновацій.
14. Передумови та етапи створення технології.
15. Історія трансферу технологій.
16. Моделі трансферу технологій.
17. Об'єкти та засоби передачі в процесі трансферу технологій.
18. Критерії успішності трансферу технологій.
19. Персональний трансфер технологій.
20. Бар'єри трансферу технологій та методи їх подолання.
21. Методологія пошуку партнера для трансферу технологій.
22. Експериментальні майданчики трансферу технологій.
23. Держава і інновації.
24. Дослідницькі консорціуми і альянси.
25. Об'єкти оцінки інтелектуальної власності.
26. Сторони договору про оцінку об'єктів інтелектуальної власності.
27. Відомості, що підлягають оцінці.
28. Зміст договору на проведення оцінки об'єктів інтелектуальної власності.
29. Структура договору на проведення оцінки об'єктів інтелектуальної власності.
30. Підходи та методи оцінювання вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності.
31. Особливості витратного підходу оцінки об'єктів інтелектуальної власності.
32. Особливості доходного підходу оцінки об'єктів інтелектуальної власності.
33. Особливості ринкового підходу оцінки об'єктів інтелектуальної власності.

34. Метод дисконтування грошових потоків при оцінці вартості об'єктів інтелектуальної власності.

35. Метод роялті при оцінці вартості об'єктів інтелектуальної власності.

Тести

1. Сутність інновації найкращим чином розкриває наступне визначення:

- а) інновація – це позитивна і прогресивна зміна.
- б) інновація – це сукупність технічних, виробничих, комерційних заходів, які забезпечують появу на ринку нових процесів та обладнання;
- в) інновація – це процес, в якому ідея набуває економічний зміст;

2. Хто раніше всіх вірно побачив сутність інновації?

- а) австрійський економіст Йозеф Шумпетер.
- б) англійський економіст Уільям Петті;
- б) французький математик та просвітник Дені Дідро;

3) Що є найважливішою ознакою інновації в умовах ринкового господарювання?

- а) її технічна та технологічна новизна;
- б) її прибутковість;
- в) новизна її споживацьких якостей;

4) Які зміни краще за всього притаманні інновації?

- а) використання нової техніки, нової технології або нового ринкового забезпечення виробництва (купівлі-продажу), поява нових ринків збуту;
- б) зміни в організації виробництва та його матеріально-технічного забезпечення, впровадження продукції з новими якостями та використання нової сировини;
- в) все вище зазначене.

5) Що слід розуміти під інноваційним процесом?

- а) Це діяльність, яка пов'язана з генеруванням та впровадженням нових ідей у виробництво;
- б) Це діяльність, яка пов'язана з розповсюдженням нових ідей;
- в) Це все вище зазначене.

6) Що слід розуміти під інноваційним результатом?

- а) Інноваційний результат – це новий продукт та нова технологія;
- б) Інноваційний результат – це нові соціальні умови;
- в) це все вище зазначене.

7. Як треба розглядати інноваційний результат?

- а) Інноваційний результат треба розглядати в статистиці;
- б) Інноваційний результат треба розглядати в динаміці;
- в) Інноваційний результат треба розглядати як феномен, який перебуває в постійної трансформації;

8. Серед обов'язкових якостей інновації є одна зайва, знайдіть її.

- а) присутність науково-технічної новизни;
- б) можливість патентування;
- в) можливість виробничого впровадження та комерціалізації;

9) Що таке інноваційний цикл:

- а) інноваційний цикл – це період часу, коли відбувається впровадження нової ідеї;
- б) інноваційний цикл – це період часу від народження ідеї до моменту масового

виробництва нового товару

в) інноваційний цикл – це період часу, коли спостерігаються значні матеріальні та фінансові витрати;

10. Перша стадія інноваційного циклу – генерування ідеї - має три основні фази.

Серед фаз першої стадії знайдіть одну зайву

а) проведення загальної наради та розподіл обов'язків;

б) виникнення ідеї

в) проведення теоретичних досліджень;

г) проведення прикладних досліджень.

11. Друга стадія інноваційного циклу – дослідно-конструкторської розробки - має чотири основні фази. Серед фаз другої стадії знайдіть одну зайву.

а) проведення конструкторських робіт;

б) виготовлення дослідного зразка;

в) узгодження дослідного зразка в Держкомпатенті України;

г) проведення ринкового тестування;

д) розробка бізнес-плану.

12. Третя стадія інноваційного циклу – організація промислового виробництва - має три основні фази. Серед фаз третьої стадії знайдіть одну зайву.

а) прийняття рішення про початок виробництва нового товару;

б) проведення науково-практичної конференції в галузі;

в) пошук інвестицій;

г) постановка на потік.

13. Чи існує різниця між поняттями “новшество”, “нововведення” та “інновація”?

а) це тотожні поняття;

б) існує різниця між поняттями “новшество” та “нововведення”;

в) так, існує різниця між трьома вище вказаними поняттями.

14. Якщо провести класифікацію груп інновацій по такому показнику як “рівень дифузії”, то можна визнати три групи інновацій. Вкажіть серед вказаних одну зайву.

а) підрозділ;

б) підприємство;

в) галузь;

г) світовий масштаб.

15. Якщо провести класифікацію груп інновацій по такому показнику як “глибина змін”, то можна визнати дві групи інновацій. Вкажіть серед вказаних одну зайву.

а) революційні;

б) еволюційні;

в) сталого розвитку.

16. Якщо провести класифікацію груп інновацій по такому показнику як “сфера діяльності”, то можна визнати шість груп інновацій. Вкажіть серед вказаних одну зайву.

а) технічні;

б) технологічні;

- в) економічні;
- г) управлінські;
- д) торгівельні;
- е) соціальні;
- ж) ринкові.

17. Якщо провести класифікацію груп інновацій по такому показнику як “стадії кругообігу капіталу”, то можна визнати три групи інновацій. Вкажіть серед вказаних одну зайву.

- а) інновації в сфері закупки засобів виробництва та робочої сили;
- б) інновації в сфері виробничої та соціальної інфраструктури;
- в) інновації в сфері виробництва;
- г) інновації в сфері продажу.

18. Інноваційний менеджмент є система управління:

- а) інвестиційною діяльністю;
- б) творчою діяльністю персоналу;
- в) інноваційною діяльністю

19. Інноваційний менеджмент включає чотири основні функції. Серед вказаних знайдіть одну зайву.

- а) планування інновацій;
- б) пошук необхідних інвестицій;
- в) організацію інноваційної діяльності;
- г) оперативне управління інноваційною діяльністю;
- д) контроль.

20. Планування інновацій включає три ключових дії. Знайдіть серед зазначених одну зайву.

- а) постановка інноваційних цілей;
- б) визначення тематичної спрямованості інноваційної діяльності;
- в) пошук шляхів досягнення інноваційних цілей;
- г) визначення потреби в ресурсах.

21. Організація інноваційного процесу включає три ключових дії. Знайдіть серед зазначених одну зайву.

- а) створення необхідних умов для успішної реалізації проекту;
- б) відбір персоналу та формування проектних команд;
- в) розробку графіків та постановку певних завдань перед підрозділами та виконавцями;
- г) розробку інноваційних планів.

22. Оперативне управління інноваційним процесом означає:

- а) прийняття рішень по конкретним проблемам інноваційної діяльності;
- б) проведення оперативних нарад з питань інноваційної діяльності;
- в) створення системи оперативного інформування керівництва підприємства.

23. Контроль інноваційного процесу включає чотири ключових дії. Знайдіть серед зазначених одну зайву.

- а) порівняння досягнутих інноваційних результатів з плановими;
- б) проведення ринкових досліджень на предмет комерціалізації інноваційних результатів;

- в) збір інформації про інноваційну діяльність конкурентів;
- г) контроль якості інноваційних результатів;
- д) внесення коректив до інноваційних планів.

24. Коефіцієнт корисної дії фундаментальних досліджень:

- а) 20% фундаментальних досліджень мають отрицательний результат;
- б) 50% фундаментальних досліджень мають отрицательний результат;
- в) 90% фундаментальних досліджень мають отрицательний результат;

25. Функціонально-вартісний метод управління інноваціями розробив:

- а) американський президент Дуайт Ейзенхауер;
- б) американський інженер Лоуренс Майлс;
- в) американський економіст Майкл Портер.

26. Завдяки функціонально-вартісному методу ми маємо можливість:

- а) бачити співвідношення між функціями товару та витратами на його виробництво;
- б) проводити режим економії на підприємстві;
- в) краще задовольняти потреби споживачів.

27. Проведення функціонально-вартісного аналізу включає чотири етапи.

Знайдіть серед зазначених один зайвий.

- а) збір інформації про товар;
- б) аналіз функцій та витрат;
- в) проведення аудиту функцій та витрат;
- г) розробка рекомендацій;
- д) впровадження рекомендацій.

28. Мотиваційний механізм інноваційного процесу представляє:

- а) систему мотивації інженерів організації;
- б) систему мотивації всіх працівників організації;
- в) систему спонукання працівників до досягнення високих інноваційних результатів.

29. В якості головних цілей мотиваційного механізму можна виділити три.

Знайдіть одну зайву.

- а) створення атмосфери творчості та ентузіазму в компанії;
- б) формування єдиної команди;
- в) виховання вірності працівників своєї компанії;
- г) формування ефективних творчих колективів.

30. В якості основних засобів мотивації інноваційного духу можна виділити три.

Знайдіть одну зайву.

- а) делегування прав та відповідальності;
- б) гідна заробітна плата працівників;
- в) мотивація членів проектних команд;
- г) використання харизматичного стилю керівництва.

31. Стратегічною інноваційною ціллю компанії є:

- а) завоювання лідируючих позицій на ринку;
- б) забезпечення високої конкурентоспроможності компанії;
- в) забезпечення високої конкурентоспроможності продукції компанії;

32. В якості основних інноваційних стратегій можна визначити:

- а) здійснення маркетингового моніторингу;
- б) освоєння нової технології та випуску продукції з новими якостями;
- в) формування сучасного мотиваційного механізму;
- г) все вище зазначене.

33. Планування інновацій на рівні окремого підприємства включає два етапи. Знайдіть один зайвий.

- а) постановку інноваційних цілей і завдань, а також розробку інноваційних планів та програм;
- б) розробку планів та програм, а також пошук необхідних ресурсів;
- в) розробку планів та програм, пошук необхідних ресурсів, затвердження керівників наукових проектів.

34. Постановка інноваційних цілей та завдань включає:

- а) розробку реальних та ясних цілей;
- б) розробку реальних та ясних цілей і завдань, їх узгодженість з іншими цілями менеджменту, а також адресність цілей та завдань;
- в) розробку реальних та ясних цілей, їх узгодженість з іншими цілями менеджменту.

35. При організації інноваційного процесу на макrorівні слід використовувати:

- а) методи пасивного пошуку інноваційної ідей;
- б) методи активного пошуку інноваційної ідей;
- в) методи активного і пасивного пошуку інноваційної ідей.

36. Скільки ідей в середньому необхідно розглянути для знаходження одного інноваційного продукту?

- а) не менш 20 ідей;
- б) не менш 40 ідей;
- в) не менш 60 ідей;

37. Що таке креативна корпорація?

- а) Це така корпорація, де більша частина працівників зайнята інтелектуальною працею;
- б) Це така корпорація, де більша частина працівників зайнята інтелектуальною працею, сформована система партнерських стосунків, а сама корпорація побудована навколо творчої особистості;
- в) Це така корпорація, де більша частина працівників зайнята інтелектуальною працею та сформована система партнерських стосунків

38. Що таке проектний менеджмент?

- а) це форма вирішення управлінських проблем;
- б) це система комплексного вирішення складних проблем управління;
- в) це інструмент розв'язання технічних та технологічних проблем.

39. Яка причина, перш за все, сприяє зростанню уваги до проектного менеджменту серед українських керівників та менеджерів?

- а) спроба внести планове начало в економічну діяльність на мікрорівні;
- б) підвищення рівня ринкової економіки;
- в) з ростом масштабів бізнесу зростає також і ціна помилки.
- г) все вище зазначене.

40. *Сама сильна риса проектного менеджменту:*

- а) проектний менеджмент дозволяє скоріше знайти необхідні ресурси;
- б) проектний менеджмент дозволяє ув'язати в один механізм всю систему управління бізнесом;
- в) проектний менеджмент дозволяє скоріше знайти інвесторів.

41. *Де доцільно проводити навчання основам проектного менеджменту?*

- а) в інститутах;
- б) в школах бізнесу;
- в) на робочому місці.

42. *В якій формі краще за все проводити навчання основам проектного менеджменту?*

- а) в формі лекцій;
- б) в тренінгової формі;
- в) в формі практичних конференцій та дискусій.

43. *Серед типових причин проектних невдач знайдіть одну зайву:*

- а) недостатньо чітке уявлення про цілі проекту, а також слабка підтримка з боку топ-менеджерів компанії;
- б) застаріла організаційна структура;
- в) учасники проекту не були підготовлені до роботи в команді;
- г) слабка підтримка з боку держави;

44. *Скільки фаз включає проектний цикл?*

- а) чотири фази: початкову, підготовки, реалізації та завершення;
- б) три фази: початкову, підготовки та реалізації;
- в) п'ять фаз: початкову, підготовки, реалізації, завершення та підведення підсумків роботи.

45. *Серед типових рис початкової фази проектного циклу знайдіть головну*

- а) визначення основних цілей та результатів проекту;
- б) призначення керівника проекту, складання загального плану проекту, укладення контракту із замовником;
- в) узгодження проекту із органами влади;

46. *Серед типових рис підготовчої фази проектного циклу знайдіть головну*

- а) складання детального плану робіт по проекту, вихід на адресні групи;
- б) формування проектної команди та визначення необхідних ресурсів;
- в) забезпечення підтримки з боку владних структур.

47. *Які головні риси має фаза реалізації?*

- а) формування мережі збору та обробки інформації;
- б) контроль графіків та бюджетів інноваційного проекту;
- в) здійснення взаємодії із зовнішнім середовищем;
- г) все вище зазначене.

48. *Серед типових рис завершальної фази проектного циклу знайдіть одну зайву*

- а) оцінка основних результатів проекту;
- б) інформування органів влади про завершення проекту;
- в) підготовка та презентація фінального звіту;
- г) аналіз сильних та слабких сторін проекту;
- д) робота відносно тиражування результатів проекту.

49. Назвіть головні функції проектного менеджменту.

- а) стратегічне планування та стратегічний контроль;
- б) планування, організація, оперативне управління, проектний контроль;
- в) пошук керівника проекту та необхідних ресурсів для його виконання.

50. Який варіант відповіді розкриває зміст функції проектного планування найкращим образом?

- а) ситуаційний аналіз та формування стратегії проекту;
- б) ситуаційний аналіз, формування стратегії проекту та розробка графіків виконання;
- в) ситуаційний аналіз, формування стратегії проекту та основних інноваційних результатів, а також визначення необхідних ресурсів;

7. Методи навчання.

За дисципліною "Трансфер технологій" передбачається використання методики проблемного навчання, а також модульно-рейтингової системи навчання. Як форми навчання виступають інформативні, аналітичні й проблемні лекції.

<i>№</i>	<i>Теми</i>	<i>Методи навчання</i>
1	По всіх темах	Мозгова атака
2	Трансфер технологій: основні	Проблемні лекції
3	Специфічні форми технологічного обміну	Ситуаційний аналіз
4	Основи комерціалізації трансферу технологій	Тренінги
5	Організаційно-економічні і технічні аспекти трансферу і комерціалізації технологій	Рольові вправи
6	Тактика і стратегія трансферу технологій	Ділові ігри
7	Методи та моделі комерціалізації трансферу технологій	Кейс-метод
8	Міжнародна передача технологій	Баскет-метод

8. Форми контролю.

Порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної університетської шкали оцінювання в традиційну 4-бальну шкалу та європейську шкалу ECT8.

Інтервальна шкала оцінок встановлює взаємозв'язки між рейтинговими показниками і шкалами оцінок.

ЗА ШКАЛОЮ ECT8	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90-100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85-89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75-84 (добре)		
B	70-74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60-69 (достатньо)		
EX	35-59 (незадовільно - з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
E	1-34 (незадовільно - з обов'язковим повторним курсом)		

1. Підсумкова контрольна робота за першим модулем - 10 балів
 2. Підсумкова контрольна робота за другим модулем - 10 балів
 3. Підготовка до аудиторних занять та засвоєння теоретичного матеріалу - 20 балів
 4. Робота на семінарських заняттях - 20 балів
 5. Виконання індивідуальних завдань - 20 балів
 6. Підсумковий семестровий контроль - 20 балів
- Разом: 100 балів**

9. Розподіл балів, які отримують студенти.

Оцінювання студента відбувається згідно положенням «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 20.02.2015 р. протокол № 6 з табл. 1.

Оцінка національна	Оцінка ЄКТС	Визначення оцінки ЄКТС	Рейтинг студента, бали
Відмінно	A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90 – 100
Добре	B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	82 – 89
	C	ДОБРЕ – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	74 – 81
Задовільно	D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	64 – 73
	E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії	60 – 63
Незадовільно	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно працювати перед тим, як отримати залік (позитивну оцінку)	35 – 59
	F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота	01 – 34

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$.

10. Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки до самостійної роботи студентів (електронні версії).
2. Опорні конспекти лекцій, методичні поради до курсу, що вивчається.
3. Азаренков М.О., Кондратенко А.М., Олефір В.П. Програма та методичні вказівки для студентів 2 курсу фізико-технічного факультету. ХДУ. Учебное пособие, Харьков - 1998. -16 с.
4. Вишневська О.О., Григорова-Беренда Л.І., Казакова Н.А., Удодова В.І., Юрченко С.О. Методичні рекомендації до розробки навчально-методичного комплексу дисципліни в контексті реалізації положень Болонського процесу (За ред. Александрова В.В., Голікова А.П., Сідорова В.І.). - Х.: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2010. - 40 с.

11. Рекомендована література

– основна:

1. Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» від 13.12.1991 № 1977-ХІІ (у редакції від 08.09.2011 р.) / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [пир://zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua)
2. Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 48, ст.253 (Із змінами, внесеними згідно із Законом N 3421-IV від 09.02.2006, ВВР, 2006, N 22, ст.199.
3. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-ІУ із змінами від 03.06.2010 № 2314-УІ. / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [пир://zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua)
4. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011 р. №3715-УІ / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [пир://zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua)
5. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.06 р. № 143-У // Відомості Верховної Ради України. - 2006. - № 45. - ст.434.
6. Закон України «Про інвестиційну діяльність»: від 19.09.1991 р. № 1560-ХІІІ // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 47. - Ст. 646.
7. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.96 р. // Відомості Верховної Ради. - 1996. - № 19. (з подальшими змінами) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [пир://zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)
8. Закон України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон»: від 13.10.1992 р. № 2673-ХП. / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [пир://zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua)
9. Закон України «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків» (назва у редакції Законів України від 04.10.2001р. N 2743-III, від 07.03.2002р. N 3118-III). - Газета «Урядовий кур'єр» в № 162 от 01.09.1999.
10. Закон України «Про наукові парки» (схвалено Президентом України 25 червня 2009 року №1563-УІ) / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [пир://zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua)
11. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15.12.1993 №3688-ХП / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [пир://zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua)
12. Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» від 21.04.1993 №3116-ХП / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [пир://zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua)
13. Закон України «Про підтвердження відповідності» від 17.05.2001 № 2406-ІІІ / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [пир://zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua)
14. Закон України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки» від 07.10.1997 № 554/97-ВР / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [пир://zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua)
15. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації Закону

України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 01.08.07 №995 [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

пир://2акоп.гас1а.§оу.иа/

16. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження мінімальних ставок винагороди авторам технологій і особам, які здійснюють їх трансфер» від 04.06.08 р. №520 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: пир://2акоп.гас1а.§оу.иа/

17. Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 37, ст.336. / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: пир://2акоп1 .гас1а.§оу.иа.

18. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Державне агентство з інвестицій та розвитку» від 17 травня 2010 року № 356 / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: Їр://2акоп1 .гас1а.§оу.иа.

19. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку державної реєстрації інноваційних проектів і ведення Державного реєстру інноваційних проектів» від 17.09.2003 № 1474 із змінами від 28.07.2010 N650 / Законодавство України [Електронний ресурс]. -Режим доступу: 1їр://2акоп1.гас1а.§оу.иа.

20. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні» від 02.02.2011 р. №389 / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: пир://2акоп.гас1а.§оу.иа.

21. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи» від 17 червня 2009 р. N 680-р. / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: 1їр://2акоп.гас1а.§оу.иа.

22. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про передачу МОН повноважень на затвердження порядку ведення Державного реєстру договорів про трансфер технологій» від 06.02.08 р. № 252-р // Урядовий кур'єр. - 13.02.2008. - №28.

23. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Порядку державної реєстрації договорів про трансфер технологій та ведення Державного реєстру договорів про трансфер технологій» від 14.05.08 р. №409 / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: пир://2акоп.гас1а.§оу.иа/

24. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження складу Міжвідомчої робочої групи з комерціалізації науково-технічних розробок вищих навчальних закладів, наукових установ та новаторів» від 31.07.08 р. №713 / Законодавство України [Електронний ресурс].-Режим доступу:

Їр://\¥\¥\¥.топ.§оу.иа/8Сіепсе/

25. Стратегія економічного та соціального розвитку України "Шляхом європейської інтеграції" на 2004-2015 роки / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: пир://\¥\¥\¥.гас1а.§оу.иа.

26. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: пїр://\у\у\у.гас1а.§оу.иа.

27. Стратегія розвитку України «Україна-2020: стратегія національної модернізації» / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.gasla.gov.ua>.
28. Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні від 02.02.2011 р. №389 / Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.gasla.gov.ua>.
29. Проект Закону України «Про індустріальні (промислові) парки» / Інвестиційний сайт Київської області [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://it/ezi-kosia.org.ua/uk/1eshi_zi_aii_op/1a/uz/4
30. Проект Інноваційного кодексу України / Серія «Інноваційне суспільство і розвиток законодавства». - Х.: Право, 2011. - 136 с.
31. Проект концепції розвитку наукової сфери України // Економіст. - 2006. - №10. - С. 19-21.
32. Указ Президента України «Про затвердження Положення про Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України» від 8 квітня 2011 року №437. / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.gasla.gov.ua>.
33. Указ Президента України «Про затвердження Положення про Державну службу інтелектуальної власності України» від 8 квітня 2011 року №436/2011 / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.gasla.gov.ua>.
34. Указ Президента України «Про затвердження Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України» від 31 травня 2011 року № 634/2011 / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.gasla.gov.ua>.
35. Указ Президента України «Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України» від 8 квітня 2011 року № 410/2011 / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.gasla.gov.ua>.
36. Указ Президента України «Про затвердження Програми економічних реформ на 2010-2014 роки. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна влада» від 2 червня 2010 року № 273 / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.gasla.gov.ua>.
37. Указ Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 09.12.2010 р. № 1085 / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.gasla.gov.ua>.
38. Указ Президента України «Про Положення про Державне агентство України з управління державними корпоративними правами та майном» від 13 квітня 2011 року № 451/2011 / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.gasla.gov.ua>.
39. Андросова О. Ф., Череп А. В. Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності: монографія. - К.: Кондор, 2007. - 356 с.
40. Бланк И. А. Управление инвестициями предприятия / И. А. Бланк. - К. : Ника-Центр, 2003. - 480 с.

41. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. - Х. : Константа, 2006. - 272 с.
42. Глазьев С.Ю. Стратегия опережающего развития России в условиях глобального кризиса / С.Ю. Глазьев. - Москва: Экономика, 2010. - 255 с.
43. Інвестиційний менеджмент : навч. посібн. / під заг. ред. В. М. Гриньової. - 2-ге вид., доопрац. і доп. - Х. : ВД «ІНЖЕК», 2005. - 664 с.
44. Кизим М.О., Матюшенко І.Ю. Перспективи розвитку і комерціалізації нанотехнологій в економіках країн світу та України: моногр. / М.О. Кизим, І.Ю. Матюшенко. - Х.: ВД «ІНЖЕК», 2011. - 392 с.
45. Корсунський С.В. Трансфер технологій у США / За заг.ред. проф. В. Д. Пархоменка. - К.: КНЕУ, 2005ю - 148 с.
46. Коюда В. О., Лепейко Т. І, Коюда О. П. Основи інвестиційного менеджменту : навч. посібн. / В. О. Коюда, Т. І. Лепейко, О. П. Коюда. - К.: Кондор, 2008. - 340 с.
47. Кузык Б. Н. Прогнозирование, стратегическое планирование и национальное программирование : учебник / Б. Н. Кузык, В. И. Кушлин, Ю. В. Яковец. - 2-е изд., перераб. и доп. - М. : ЗАО «Издательство «Экономика», 2008. - 575 с.
48. Методические рекомендации по оценке эффективности инвестиционных проектов / рук. авт. колл. В. В. Коссов, В. Н. Лившиц, А. Г. Шахназаров - М. : Экономика, 2000. - 264 с.
49. Міносвіти України «Розвиток інноваційної діяльності та трансферу технологій протягом 2008 - 2009 років» від 16.10.09 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [пйр://у\у\у.топ.fo.ua/8C1e/pse/i/po/a1:iop/go2Y_2008-2009.\(1oc](http://u.yu.top.fo.ua/8C1e/pse/i/po/a1:iop/go2Y_2008-2009.(1oc)
50. Никифоров А. Є. Інноваційна діяльність: теорія і практика державного управління: монографія / А. Є. Никифоров. - К.: КНЕУ, 2010. - 420 с.
51. Определение финансово-экономической эффективности инвестиций с использованием принципов ЮНИДО : учебн.-метод. пособ. - Казань: Казан. гос. техн. ун-т., 1995. - 12 с.
52. Технологічні парки України: стан та проблеми / Інститут електрозварювання ім. Е.О. Патона НАН України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [пйр://у\у\у.Ip.ra1:оп.кіеу.иа/aBoi1:/риБ1I8/1:рикг\уог\(1.\(1oc](http://u.yu.Ip.ra1:оп.кіеу.иа/aBoi1:/риБ1I8/1:рикг\уог(1.(1oc)
53. Яковец Ю. В. Глобальные экономические трансформации XXI века / Ю. В. Яковец. - М. : Экономика; 2011. - 382 с.
54. Яковец Ю. В. Эпохальные инновации XXI века / Ю. В. Яковец; Междунар. ин-т П. Сорокина - Н. Кондратьева. - М. : ЗАО «Издательство «Экономика», 2004. - 444 с.

— допоміжна:

1. Беренс В. Руководство по оценке эффективности инвестиций / В. Беренс, П. Хавранек; пер. с англ. - М.: ИНФРА-М, 1995. - 460 с.
2. Бирман Г. Экономический анализ инвестиционных проектов / Г. Бирман, С. Шмидт; пер. с англ. - М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. - 244 с.
3. Бланк И. А. Основы инвестиционного менеджмента. / И. А. Бланк. Т.1. - К. : Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. - 536 с.
4. Бочаров В. В. Инвестиционный менеджмент / В. В. Бочаров. - СПб. : Изд. «Питер», 2000. - 160 с.
5. Бромвич М. Анализ экономической эффективности капиталовложений / М. Бромвич. -М. : ИНФРА-М, 1996. - 260 с.
6. Виленский П. Л. Оценка эффективности инвестиционных проектов : учебн.-практ. пособ. / П. Л. Виленский, В. Н. Лившиц, Е. Р. Орлова, С. А. Смоляк. - М. : Дело, 1998. - 248 с.
7. Глазунов В. Н. Финансовый анализ и оценка реальных инвестиций / В. Н. Глазунов. - М. : Финстатинформ, 1997. - 135 с.
8. Грідасов В. М. Інвестування: навч. посібн. / В. М. Грідасов, С. В. Кривченко, О. Є. Ісаєва. -К. : Центр навчальної літератури, 2004. - 164с.
9. Идрисов А. Б. Стратегическое планирование и анализ эффективности инвестиций / А. Б. Идрисов, С. В. Картышев, А. В. Постников. - М. : Финансы и статистика, 1997. - 267 с.
10. Ковалев В. В. Методы оценки инвестиционных проектов. - М. : Финансы и статистика, 1998. - 144 с.
- 11.П. Кизим М.О., Матюшенко І.Ю., Шостак І.В. Перспективи розвитку інформаційно-комунікаційних технологій і штучного інтелекту в економіках країн світу та України: монографія / М. О. Кизим, І. Ю. Матюшенко, І. В. Шостак. - Х.:ВД «ІНЖЕК», 2012. - 492с.
12. Кизим Н.А., Матюшенко И.Ю. Высокотехнологические отрасли как основа конкурентоспособности экономик стран мира // Конкурентоспроможність: проблеми науки та практики 2007: Монографія. - Х.:ВД „ІНЖЕК”, 2007. - С.81 - 101.
13. Кизим М.В., Матюшенко І.Ю., Чередник В.І. Високотехнологічний сектор економіки України та країн світу: стан і тенденції розвитку // Науковий журнал «Проблеми економіки». - 2009. - №3. - С.3 - 17.
- Н. Крушвиц Л. Финансирование и инвестиции / Л. Крушвиц; пер. с нем. - СПб. : Изд. «Питер», 2000. - 348 с.

15. Липсиц И. В. Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа: учебн.-справочн. Пособ. / И. В. Липсиц, В. В. Коссов. - М. : Изд. БЕК, 1996. - 304 с.
16. Матюшенко І. Ю., Божко В. П. Іноземні інвестиції : навч. посібн. / І. Ю. Матюшенко, В. П. Божко. - К. : ВД «Професіонал», 2005. - 336 с.
17. Матюшенко І.Ю., Костенко Д.М. Перспективи розвитку торгівлі високотехнологічними товарами у світі та Україні // Научный информационный журнал «Бизнес Информ» - Х.: ИД «ИНЖЭК», 2012. - №8. - С.103 - 114.
18. Матюшенко І. Ю. Основи фінансового менеджменту : навч. посібн. / І. Ю. Матюшенко. -К. : Центр навчальної літератури, 2003. - 220с.
19. Международная стандартная торговая классификация. Департамент по экономическим и социальным вопросам. Статистический отдел. Статистические документы, Серия М, N0. 34 / КСУ. 4. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [пйр://ип8Ш8.ип.ог§/ип8а7риБ1сапоп/8егіе8М/8егіе8М_34геу4г.рсІі'](http://ип8Ш8.ип.ог§/ип8а7риБ1сапоп/8егіе8М/8егіе8М_34геу4г.рсІі').
20. Новые технологии и продолжение эволюции человека? Трансгуманистический проект будущего / отв. ред. В. Прайд, А. Коротаев. - М. : Изд. ЛКИ, 2008. - 320 с.
21. Норткотт Д. Принятие инвестиционных решений / Д. Норткотт; пер. с англ. - М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. - 352 с.
22. Пересада А. А. Основы инвестиционной деятельности / А. А. Пересада. - К. : ООО «Либра», 1996. - 432 с.
23. Пушкар О. І. Управління великомасштабними проектами: навч. посібн. / О. І. Пушкар. - Х.: Вид. ХДЕУ, 2000. - 248 с.
24. Стрижак О. О. Інтелектуальна власність: навч. посібн. / О . О. Стрижак. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2007. - 216 с.
25. Фостер Л. Нанотехнологии. Наука, инновации и возможности / Л. Фостер. - М. : Техносфера, 2008. - 352 с.
26. Ястремська О. М. Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади: наукове видання / О. М. Ястремская. - Х. : Вид. ХДЕУ, 2004. - 472 с.

12. Інформаційні ресурси

1. [\¥\¥\¥.incltex.pergil:ase.org](http://www.incltex.pergil:ase.org)
2. [\¥\¥\¥.Банк.юу.иа](http://www.Банк.юу.иа) - офіційний сайт НБУ
3. [\¥\¥\¥.Бшіпе88.иа](http://www.Бшіпе88.иа) - сайт газети «Бизнес»
4. [\¥\¥\¥.Би8Іпе88рге88.ги](http://www.Би8Іпе88рге88.ги) - сайт «Ділова преса»
5. y\y\¥.си8Іот8.юу.иа - офіційний сайт Державної митної служби України
6. [\¥\¥\¥.сІеп§і-ііпо.сот](http://www.сІеп§і-ііпо.сот) - сайт інформаційно-аналітичної газети «Деньги»

7. www.kotegap1.sh - сайт газети «Коммерсантъ»
8. www.te.kti.gov.ua - офіційний сайт Міністерства економіки України
9. www.tga.gov.ua - офіційний сайт МЗС України
10. www.tip.gov.ua - офіційний сайт Міністерства фінансів України
11. www.gas1a.gov.ua - офіційний сайт ВР України
12. www.istk.info/ - бізнес-портал реального сектору економіки
13. www.ikg8.gov.ua - офіційний сайт Державного комітету статистики України